

martin patřičný čítanka

JOURNAL OF DESIGN

JONATHAN LIVINGSTON

ČÍTANKA

Vlastní konfese - vyznání

**martin
patříčný**

čítanka

(kniha o čtení a knihách)

JONATHAN LIVINGSTON

Vzhledem k chybám, které mi jistě utekly, si půjčuji verše Apollinaira k prosbě:

... slitování s našimi omyly, slitování s našimi hříchy...

Autor výslovně prohlašuje, že knihy, ze kterých cituje, má rád, má je v úctě a uvádí je pouze s dobrým úmyslem.

© Martin Patříčný, 2014

Design © Martin Patříčný and Milan Sládek, 2014

Milušce

Jak tuhle knihu číst?

Základní vyprávění autora je psáno běžným písmem, *kurzívou* jsou psány všechny citáty a ukázky a KAPITÁLKAMI jsou psány všechny odbočky, poznámky a drby..

Úvod

Nejhezčí ženská postava ve vedlejší roli – kdo to je?

Jaká je nejlepší kovbojka na světě?

Nejnapínavější čtení?

Které knihy mají dar pomáhat a chránit člověka před černotou?

Víte, že nejvíc knih o ženách napsali chlapi? Někteří to mysleli upřímně.

Kdo nechte, je vůl! Jenom vůl sám sebe připravuje o tolik radosti, zábavy i srandy a ... a to ještě urážíme toho vola.

Čítanka je vlastně **příběh čtenáře**. Píše vám o knihách, které má rád. Které bral do ruky několikrát. Ve starých dobách, kdy bylo poměrně snadné mít přehled o tom, co vychází, vyšlo, vyjde, i v těch dobách novějších.

Prý budou knihy jen na topení

Většina z těch knih není ztracena, některé vychází znovu, jiné se ještě pořád dají koupit v antikvariátech...

Doufám, že se při četbě budete dobře bavit a že do mých žebříčků budete plést ty svoje. Zejména pokud se jedná o nejkrásnější literární ženskou postavu! Dámy naopak. Ale i u dalších nominací čekám, že nade mnou budete vrtět hlavou. Doporučuju především kapitolu Léčivou, protože pomáhá. Já mám – jak jinak – nejraději tu o ženách.

Sním o tom, že někteří mi pošlete své postřehy a poznámky – co jsem nevynechal a vynesl a podobně – a já je zapracuji do dalších vydání. Kniha tak bude nabývat a bytnět, až zabere několik svazků a honorář budu brát pořád já. To je vtip.

Možná nejlepší bude, když začnete číst od začátku a budete postupně pokračovat až do konce. To někteří lidé dělají. Ale můžete přeskakovat i jen listovat a zastavit se tu či onde. Na vlastní triko ovšem.

Nepochybuju, že během čtení se budete skvěle bavit a cítit nádherně! Taky mi tak kolikrát bylo.

A trochu vám závidím, protože tu či onu knihu si obstaráte a její čtení bude před vámi! No a já už ji mám za sebou...

Ale můžu tu radost a potěšení z knih zažít s vámi ještě jednou.

A proto jsem tuhle knihu psal.

Začátky knih

Nejlíp je začít napínavě:

„Je mrtvá?“ zeptal se řidič autobusu a vypadal přitom, jako by se mu dělalo špatně, když medik z chudinské nemocnice sbíral paní Hairnsovou z vozovky na Gray's Inn Road.

„Je strašně cítit vaším benzínem,“ řekl medik.

Řidič k ní přičichl. „To není benzín,“ řekl. „Je to denaturák. Je opilý.“

G. B. Shaw – Nebeský fotbal

V pátek dne 20. července roku 1714, o polednách, přetrhl se nejkrásnější most ve vsi zemi Peru a svrhl pět pocestných do propasti pod sebou. Tento most spojoval...

T. Wilder – Most sv. Ludvíka krále

Nebo vtipně:

„Cože, ten starý prostopášník ještě žije?“

Barbey d'Aurevilly – Nekrásnější láska dona Juana

Eroticky to taky jde:

„Nahaté?“ udiveně se zeptala Harriet Shawová.

„Úplně, holka. Jak nás Pánbůh stvořil. Je to ohromný požitek. To se slovy vůbec nedá vylíčit. Tak co, jdeš s námi?“

„Asi ano.“

„Výborně! Sejdeme se v jídelně čtvrt hodiny po půlnoci. Můžeš sehnat trochu másla?“

„K čemu máslo, prokristapána?“

P. Lovesey – Tříkrát seržant Cribb

Nebo něčím, co znají všichni:

Ačkoliv nemám rád všechna ta přirovnání a podobenství, kterými doktor Vlach proplétá své temperamentní řeči, uznávám, že na tom názorném příkladu s kavárnou, člověkem a mísou koblih něco je. Lze na něm aspoň přibližně ukázat, jakým člověkem je Saturnin.

Zdeněk Jirotka – Saturnin

A co takhle vážně, slavnostně?

O muži zchytalém, múzo, mi vypravuj, který se mnoho, přemnoho nabloudil světem, když vyvrátil posvátnou Tróju: města přemnoha lidí on spatřil a smýšlení poznal.

Homér – Odyssea

Nebo:

Na počátku bylo slovo...

Ale teď už začnu **já**.

Jak se dělá čtenář

(Knihy z mládí, dobrodružství, moře, sever...)

Naši rodiče koupili televizi, až když mi bylo skoro třináct.

Takže jsem pohádky a příběhy dřív slyšel a četl, než viděl.

Jsem tedy prvně čtenář a vypravěč, ne divák, a možná je v tom stejný rozdíl jako mezi lovcem kočovníkem a sběračem zemědělcem.

Můj vrstevník **Jiří Dědeček** kdysi zpíval:

Já jsem přišel na svět v padesátých letech.

Tenkrát slušný lidi auta neměli.

To se jenom buržuj vozil v ševroletech.

Po Praze jezdily starý tramvaje...

V šedesátých letech byla průměrná ulice v Praze na Vinohradech (Varšavská např.) široká jako „hlavní třída“ – jednak díky dětským očím, ale hlavně kvůli autům. Autům, která nebyla! V celé Varšavské ulici neparkovalo ani jedno auto. Ti vzácní majitelé vozů parkovali na dvorku či v garážích...

V ROCE 78 NAPSAL **JERRY MANDER**, USA, KNIHU **ČTYŘI DŮVODY PRO ZRUŠENÍ TELEVIZE**. (U NÁS VYŠLA AŽ PO SAMEŤÁKU U JANA ŠABATY – NAKL. DOPLNĚK, BRNO.) JEDEN Z PODSTATNÝCH DŮVODŮ PRO ZRUŠENÍ BYL – ČLOVĚK STÁLE ZTRÁCÍ SKUTEČNOST, TO, CO SI MŮŽE OSAHAT. DALŠÍ – U DĚTÍ VYSTAVENÝCH TELEVIZI NAPOSPAS SE NEVYVÍJÍ TVOŘIVOST, KREATIVITA. NEBO – ZEPŤÁTE-LI SE, KOMU TELEVIZE PROSPÍVÁ, ZJISTÍTE, ŽE JEN VELKÝM FIRMÁM. DNES NADNÁRODNÍM. NENÍ TO PRO LIDI ZDRAVÉ.

Moje největší zábava v dospívacích letech byla: knihy, plavecký bazén v Praze Podolí a kino.

Filmy jsem hodnotil podle jediného měřítka – do jaké míry bude hlavní či vedlejší hrdinka nahá. Tehdy jsem své měřítko tutlal, ale časem jsem zjistil, že i mnozí jiní filmy takhle hodnotili – že i jiní mají měřítka podobná.

Chaplin – Vlastní životopis:

„Herečka byla prsaté mladé stvoření s dekoltem, aby byl pěkně vidět žlábek. Postavila se ke kameře, sehnula se a zavázala si střevíc, nebo hladila psa... Tím způsobem si Abrahamson nasekal dva miliony dolarů a pak se moudře odebral na odpočinek...“

A TAKY SE MLUVÍ O JEDNOM PRVENSTVÍ V ČESKÉM FILMU – ÚPLNĚ SVLEČENÁ HEDY LAMARROVÁ – ŠKODA, ŽE SE TO TENKRÁT, V TOM MÉM NA NAHÉ ŽENY ZOUFALE CHUDÉM DOSPÍVÁNÍ NĚKDE NEDÁVALO... (FILM EXTASE, R. 1932)
A JEŠTĚ – CHARLIE CHAPLIN PRÝ JEŠTĚ VE TŘINÁCTI NEUMĚL ČÍST...

Důležitým ukazatelem takových nahosemenných filmů byla tzv. přístupnost. Bergmanův film Mlčení, mládeži do osmnácti let nepřístupno – mohlo být to pravé.

Co mě tenkrát zajímalo na knihách už si přesně nepamatuju. Jistě to samé, kromě dobrodružství... holky.

Možná je to dneska nepochopitelné.

Dnešní mladík si, na netu brouzdaje, vybere příslušné akty či porno, pokud se mu samo nenabídne, i s případnou tou či onou odchylkou. A hned ví, jak dívka či žena bez šatů vypadá a kde přesně a do nejmenších detailů. Chlupatá či oholená, nadměrná či vychrtlá.

Žena na míru a na klíč.

Dokonce se to všechno hýbá! Eroticky dýchá! I mluví.

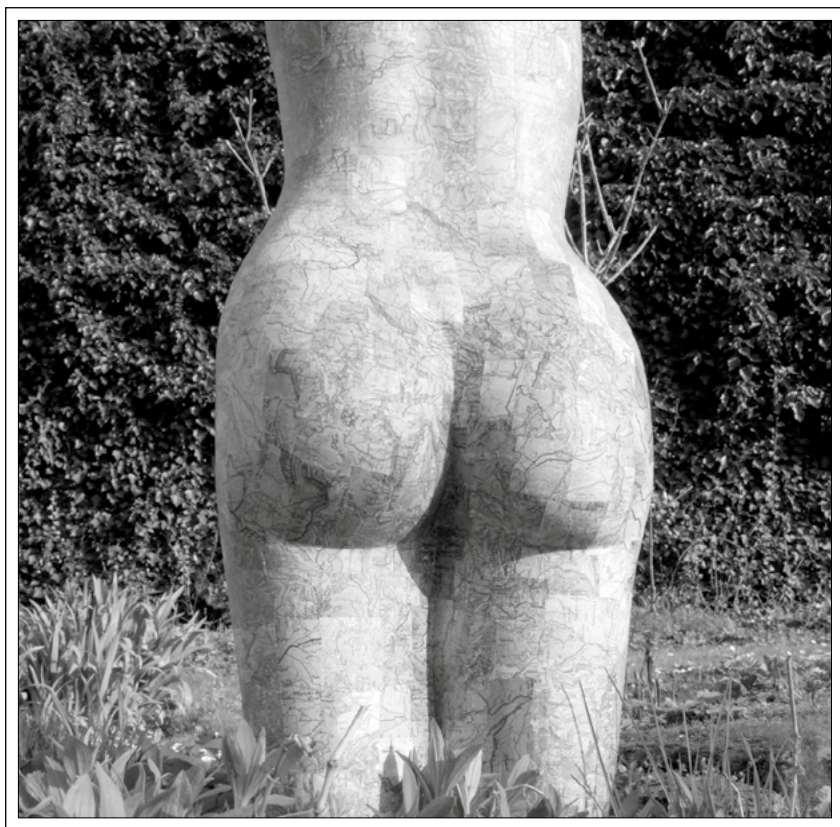
Nějakou dobu si může myslet, že je to všechno, co chce, než přijde skutečnost.

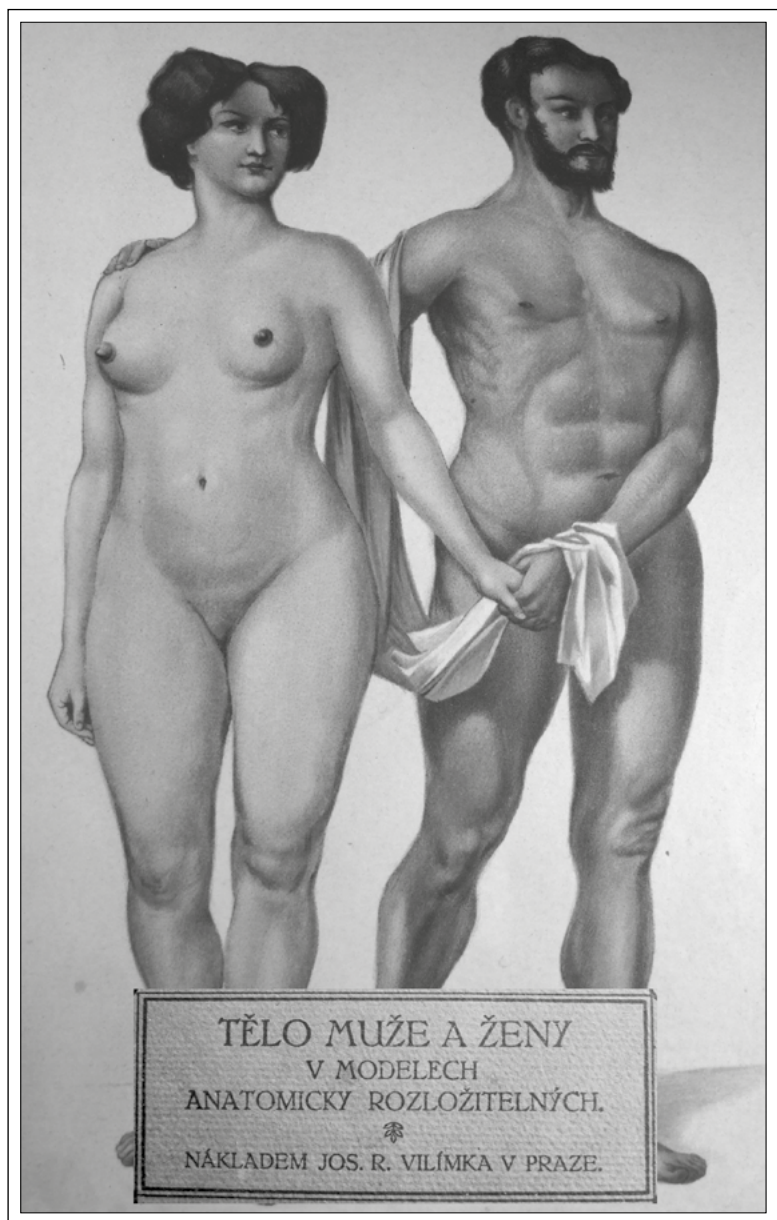
„... znal jsem to všechno už asi v deseti, ale zapomněl jsem, že se běloši dívají na spojení mužského s ženskou jako na něco špinavého, a musí to tedy spadat pod zákon...“

Berger – Malý velký muž

My jsme potkávali chichotající se holky bez mapy, bez návodu k použití.

(Anatomický atlas našeho táty to bylo všechno...) Nevěděl jsem nic, kam jí můžu sáhnout a kam ještě ne, a přemýšlel jsem, jestli mi třeba ona nestrčí do úst jazyk, až si dáme pusu, nebo jestli bych to neměl udělat já. A kdy.

TĚLO MUŽE A ŽENY
V MODELECH
ANATOMICKY ROZLOŽITELNÝCH.
✻
NÁKLADEM JOS. R. VILÍMKA V PRAZE.

Myslím, že leccos z toho tápání napsal **F. Fellini** v knize **Amarcord** (přel. A. Bahníková, já vím byl to i film, jeden z těch mála...).

Bobo na kolenou se při vzpomínce usmívá. Otočí se k donu Balosovi a říká mu:

„Jedna dívka mě jednou líbala jazykem.“

„Vidíš, že z tebe něco vyleze!“

*Bobo vypráví, jak jednou na předměstí potkal Lištičku. Nemohla nahus-
tit duši kola. Našrouboval ventilek a dal se do práce. Náhle mu Lištička vjela
rukou do vlasů, pak mu otočila hlavu k sobě a přitiskla se mu rty jako pi-
javka.*

*„Nevěděl jsem, že se takhle líbá. Vy jste to věděli?“ zeptá se spiklenecky
dona Balosy.*

„Otázky dávám já tobě, a ne ty mně. Pokračuj.“

Myslím, že v té době jsem si vybíral knihy podle obálky a podle **názvu**.

Představte si to! Vybírat knihu podle názvu! Podle čeho vybíráte vy?
Zeměpisně?

**Mrtvé oči Londýna? Břicho Paříže, Noc v Lisabonu, Daleko od
Moskvy, Cesta do Říma, Městečko v Ohiu, Kouzelník z Pekingu, Dobrý
den, Brno, Sněhy na Kilimandžáru, Černý a bílý New York, Poslední
autobus do Woodstocku...**

PŮVODNĚ JSME NA TOTO MÍSTO CHTĚLI ZAŘADIT SOUTĚŽ PRO ČTENÁŘE,
OTÁZKA MĚLA ZNÍT: KTERÝ Z NÁZVŮ K OSTATNÍM UVEDENÝM NEPATŘÍ.

ODPOVĚĎ BY BYLA: **SNĚHY NA KILIMANDŽÁRU**, PROTOŽE SE JEDNÁ O HORU
A NE O MĚSTO. A JDE O POVÍDKU, NE KNIHU.

NICMÉNĚ JIŽ PRVNÍ KONZULTANT UPOZORNIL, ŽE ZADÁNÍ JE MNOHOZNAČNÉ,
(JAKO VE STÁTNÍCH MATURITÁCH 2012, POZN. RED.), A VYPADNOUT BY MOHLO
I **MĚSTEČKO V OHIU**, JELIKOŽ JDE O STÁT MEZI MĚSTY... NO A PAK DĚLEJTE
SOUTĚŽ!

A TAKY JE TŘEBA PRÝ NĚCO VYHRÁT! NĚCO HODNOTNÉHO! NA MOU NÁMITKU, ŽE OSOBNÍ USPOKOJENÍ JE HODNOTA SAMA O SOBĚ, KONZULTANTI JEN VRTĚLI HLAVAMI A DĚLALI NE, NE, NE JAKO MOJE ROČNÍ VNUČKA.

A JEŠTĚ MI NAŘÍDILI, ABYCH K NÁZVŮM DODAL – TŘEBA O PÁR STRÁNEK DÁL – AUTORY TĚCH KNIH. RADĚJI TO UDĚLÁM HNED – DLE POŘADÍ: WALLACE, ZOLA, REMARQUE, NEVÍM, MORAVIA, ANDERSON, HEJKALOVÁ, HALAS, HEMINGWAY, DEXTER.

Než se objevila televize a elektrická „hudba“, měli jsme pořád ještě **kontakt se skutečností**, se svou podstatou, s nohama na zemi.

Dneska se štítíme sami sebe a vlastní vůně jsou nám nepřijemné...
Pořád se koupeme, holíme všechny chlupy a lijem na sebe pachy, které jiní uznali za dobré. A přece ještě pořád se spojujeme se ženami.

Je libo trochu štěstíčka?

F. Fellini

Dokud se jen chodilo do kina, bylo pro lidi pořád víc to opravdové...

V kině... *Slon na plátně dojde na mýtinu pokrytou kostrami slonů... Někdo říká: „To je sloní hřbitov.“ Zpoza závěsu se vynoří Rozoumek. Zavolá směrem k levným místům: „Padá sníh!“*

Mnoho lidí se k němu otočí. Někteří vstávají, když dodá: „A drží se na zemi!“

Zpráva vyvolá rozruch. Hodně diváků se zvedne a odchází...

F. Fellini – Amarcord (přel. A. Bahníková)

Knihy zůstaly. Jinak se čtou než kdysi, ale – přece!

Tak už pojdte –

cestou od nevědoucího k nadšenému fanouškovi a přes kritického

nadšence ke skeptikovi, který se ale ještě pořád dovede nadchnout. Stát jako u vytržení. Pustit slzu.

A s Bohem smíchu – smát se! A nedávat mu sbohem!

Ještě před obdobím holek, z kterého už se nevymaním do smrti, se objevila touha po

Dobrodružství.

Exotice, divočině.

Tak jsem vítal a hlтал ty příběhy silných mužů – od těch, kteří nemohli, nesměli zemřít, prohrát, k těm uvěřitelnějším. Jako byl **Shane** (česky **Jezdec z neznáma**). Skvěle přeložil Jiří Stránský **Jacka Schaefera**.

Nevím, kdy jsem tuhle knihu četl poprvé.

Kolem třicítky jsem se k ní vrátil, protože jsem si pamatoval, že se tu v textu vyskytla sekera s dvojitým ostrím, a když jsem tu sekeru našel, s gustem jsem ji prolístoval znovu. Knihu. Přitom jsem si uvědomil, že Shane byl vlastně zamilovaný do Bobovy (to je kluk, který celý příběh vypráví...) maminky Mariany a i ona asi trochu do něho. (To jsem si předtím nevšiml.) Nicméně s tím nic nedělali...

... Vykoukl jsem za ní a viděl jsem, jak se na ni oba vykuleně dívají.

„Ale Mariano,“ odporoval tatínek a šel k ní.

„Může mít snad muž lepší důvod?“

„Ano,“ řekl něžně Shane. „Může mít lepší důvod?“

Nedíval se přitom jen na maminku. Díval se na oba dva...

Předtím jsem šel jen po příběhu.

Až po čtyřicítce při dalším větrání a listování mi došlo, že je to příběh střelce, zabijáka, který ještě jednou, na chvíli, uvěří, že by mohl žít „normální“ život.

Co se dá vůbec dělat s tou velikou klukovskou touhou – být jako On?

„Člověk je takový, jaký je, Bobe, a je zbytečné, aby se snažil být jiný. Pokusil jsem se o to, a prohrál jsem. Ale všechno to tak muselo být a asi to bylo všechno určeno tou chvílí, v které jsem uviděl pihovatého kluka, jak sedí na kládě výběhu u silnice a za ním opravdického chlapa, jakého nikdy žádné dítě nemělo za tátu.“

„Ale – ale, Shane – vždyť ale –“

„Od zabíjení nevede nikdy žádná cesta nazpátek. Ať dobré, nebo špatné, znamená člověk stejně vždycky dostane. Teď to záleží na tobě. Vrať se domů k tatínkovi a k mamince. A snaž se vyrůst v silného a rovného chlapa a postarej se o ně. O ně oba.“

„Ano, Shane.“

„Já pro ně teď můžu udělat už jenom jedno.“

Ucítil jsem, jak se kůň pode mnou pohnul. Shane se díval na silnici a dál do kraje a kůň poslouchal tiché pokyny uzdy. Odjížděl pryč a já věděl, že neexistuje slovo nebo myšlenka, která by ho mohla zadržet. Ten veliký, trpělivý a silný kůň už šel tím klidným krokem, jakým přinesl Shana do našeho údolí; oba dva, muž i kůň, se slili v jediný temný obrys, jakmile vyjeli ze záře vycházející z oken.

A s tím obrysem, se Shanem na koni, odjíždělo už z údolí mého života dětství...

Schaeferova **První krev** (First Blood) – byla ještě realističtější kniha, jenže o Shaneovi vypráví malý kluk. Mimochodem – o tomhle Shaneovi se zpívalo v sedmdesátých letech písnička – Byl to Shane. Taková ta vyprávěcí. – A to mi připomíná zase píseň o Slabochu Benovi, kterou jsem slyšel poprvé, když jsem byl tak malý jako Schaeferův vypravěč Bobík... Ta měla ovšem jednu z těch silných point...

V lesích Ontaria / kde čerstvá smůla voní / tam kde paže dřevorubců vládnou všem / tam kde sosny staleté se pod sekýrou kloní...

Každý z nás chtěl – v těchto časech –, být statečný, být dobrý, být hrdina?
Koho se mám dneska zeptat?

Třeba jako **Londonův Bílý Den** (Burning Daylight, přel. A. J. Šťastný), který, s pistolí ukrytou pod novinami, dokáže hodiny držet v šachu spekulanty na burze a donutí je vrátit peníze, získané lží a podvodem.

... Rozhodující nebyla ta velká automatická pistole, nýbrž jistota, že Bílý den ji použije. A o tom nebyli přesvědčeni jenom ti tři pánové, ale i Bílý den sám...

A ještě:

... zevloval s vážnou úctou na knihovnu s několika sty svazků. To bylo tajemství. Nedovedl pochopit, o čem mohou lidé tolika psát. Psát o něčem a číst o něčem není takové jako dělat něco, a protože byl především mužem činu, bylo mu srozumitelné jen dělat něco.

London – autor – byl obojí. Spisovatel, čtenář a zároveň „tvrdej chlap“.

Bílý den – Jako kluk jsem četl raději začátek, víte, Sever, mráz, zlato-kopové a pošta vezená na saních se psy, a jako starší zase už raději směrem ke konci knihy – ten příběh lásky. Co dobře dopadne, i když závěrečná epizoda se zlatem – nalezeným a zase zahrabaným – prý není moc věrohodná.

Ale proč? Zlato na pozemku zůstane a stařík Bílý den si – kdyby s Didou zchudli – může dojít sem tam nějaký ten valounek zlata vyhrabat. (Jé, podívej, Dido, co jsem našel!)

Dobrou povídku jsem kdysi četl od **Stephena Cranea – Nevěsta přijíždí do Yellow Sky**. A místní zabiják chystající virvál zkrotne jako beránek, když zjistí, že šerif si přivezl manželku, a protože je na cestě z města, nemá u sebe bouchačku, ten šerif, rozumí se...

Jen se zmiňuju a už mám chuť si tu povídku alespoň prolistovat znovu (**S. Crane – Modrý pokoj a jiné prózy**, přel. E. Masnerová).

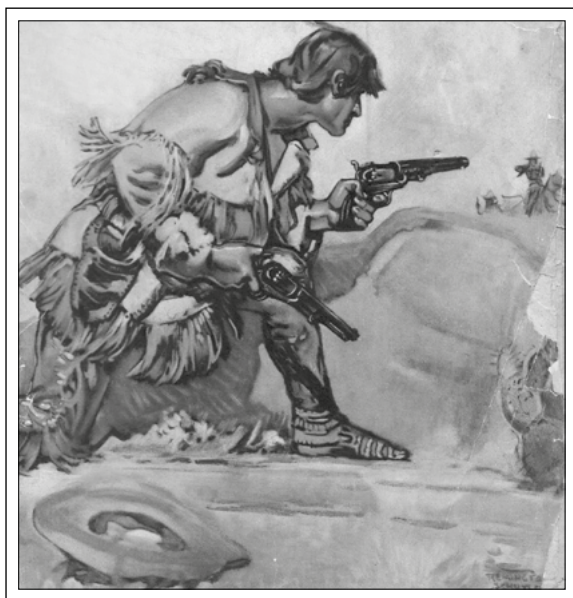

CRANE JE ZNÁMÝ ASI NEJVÍC PŘÍBĚHEM STARŠÍHO KLUKA, KTERÝ SE OCTNE TVÁŘÍ V TVÁŘ OBLUDNOSTEM VÁLKY – JEDNA Z PRVNÍCH KNIH STAVÍCÍCH NA HLAVU „PROPAGANDU“ A ZVE DO REALITY. RUDÝ ODZNAK ODVAHY.

Ještě si vzpomínám na **Jízdu do Ox-Bow**, kovbojku poněkud zvláštní, a pochopitelně jsem se několikrát vrátil k **Cestě na severozápad Kennetha Robertse**...

Kouzelnou kovbojku mého mládí, kterou napsal mladý Jiří Brdečka, Limonádový Joe, jsme zařadili do léčivé kapitoly...

Na nejlepší „**kovbojku**“ byly nominovány nakonec tři knihy:

Bret Harte – **V údolí Sacramenta**, povídky (přel. R. Nenadál a A. J. Šťastný, výbor uspořádal M. Hilský)

Zane Grey – **Poslední z prémie** (The Last of the Plainsmen, přel. K. Střelka a G. Střelková)

Jack Schaefer – Muž se srdcem kovboje (Monte Walsh, přel. L. a R. Pelarovi)

Honáci dobytka, kovbojové, jezdili za ranč, za značku, kterou žhavým železem vypalovali do kůže mladých zvířat, aby byla možná identifikace... Monte Walsh a Chet Rollins jezdili za „Diagonálu Y“.

Z místnosti napravo se ozvalo jakési šoupání. Do dveří se vedral José Gonzales, hubený, vyzábělý, ale nepřemožený, v dlouhých záplatovaných spodkách a ve vlněných ponožkách Cala Brennana; obě ženy se ho snažily zadržet. José se jim vyrval, opřel se rukou o veřej, postavil se zpříma a zvedl hlavu důstojně vzhůru. „Señores,“ řekl, „toto jest váš dům.“

„To je od tebe děsně laskavý, José,“ řekl honem Chet. „Ale až snad někdy jindy. Musíme myslet na náš ranč. A kromě toho právě na chvíli přestala vánice.“

„Jdi zpátky do té postele,“ řekl Monte. „Snad už ses za jednu noc navyváděl dost hloupostí, ne?“ Otočil se k venkovním dveřím. „Pojďme, musíme mazat.“

Venku u ohrady se všichni tři vyšvihli na tři houževnaté malé kovbojské poníky a zamířili k hřebenu na obzoru. A v domě, který nechali za sebou, stála v pootevřených dveřích žena, která byla až po hlavu zabalená do příkrývky, a dívala se, jak odjíždějí. „Vayan con Dios,“ řekla tiše.

Takhle Monte tajně cvičí koně pro manželku svého přítele Cheta:

Když sedlo zvedal, coural je po zemi, několikrát s ním vrazil do tisáka, než je dostal nahoru, kam patří, pak utáhl pevně podpínku, ale kůň stál s hlavou otočenou a pozoroval ho. Pak vzal Monte pytle, zastrkal si je za opasek, takže mu visely kolem nohou. Potom prošel koni kolem hlavy a plácal se do pytlů, ale kůň stál dál a pozoroval ho...

Nemotorně, ale teď už ne schválně nemotorně, vložil levou nohu do levého třmenu. Přidrží se sedla a koňovy hřívý, vytáhl se nahoru a snažil se dostat pravou nohu i chodidlo mezi levou nohu a koně tak, aby měl koleno přes vypouklou část sedla, ale kůň stál pevně a nevsímal si jeho manévrování.

„Zatracená pitomost,“ zabručel Monte. „Mají přece nohy od sebe jako my, ale musej na to lízt takhle.“

Monte Walsh v pytlové sukničce, jehož dlouhé svalnaté tělo zdobilo dámské sedlo, vyjel do houstnouceho soumraku.

ZDÁ SE VÁM TA POSLEDNÍ VĚTA ZVLÁŠTNÍ? JAKO TO DÁMSKÉ SEDLO? MNĚ TAKY, ALE TAK TO V TÉ KNÍŽCE – PŘEKLADU JE. A JAK SE NAD TÍM ZAMÝŠLÍM, LÍBÍ SE MI TO „ZDOBENÍ“ ČÍM DÁL VÍC.

JAK TA SVATBA DOPADLA? NO NE MOC DOBŘE – SVATEBČANÉ TOTIŽ VYHRADILI JEDNU MÍSTNOST ZVLÁŠTĚ PRO SVATEBNÍ DARY A MONTE TAM TOHO SPECIÁLNĚ PRO NEVĚSTU VYCVIČENÉHO KONĚ ZAVEDL A UVÁZAL. A KDYŽ TAM NĚJAKÁ DÁRKYNĚ S DAREM PŘIŠLA A VIDĚLA KONĚ, MYSLELA, ŽE JE VYCPANÝ. KDYŽ SI ODFRKL, ZAČALA JEČET. KŮŇ SE SPLAŠIL, PROTOŽE NA VŠECHNO HO MONTE PŘI VÝCVIKU PŘIPRAVOVAL, ALE JEČENÍ HO NENAPADLO... KŮŇ SE SPLAŠIL, UTRHL, ZNIČIL DARY – HLAVNĚ PORCULÁNOVÝ SERVIS – A MONTE RADĚJI HNED VYKLIDIL POLE – ODJEL Z MĚSTA – POKRAČOVÁNÍ PŘÍŠTĚ? NE, TO JÁ NEDĚLÁM – CHET ROLLINS – SVATEBČAN – SE ZA NÍM ALE ROZJEL – ČERT VEM DARY – A PŘIVEZL HO ZPÁTKY... NICMÉNĚ VZTAH K NEVĚSTĚ UŽ MĚL MONTE TROCHU POKAŽENÝ.

Tahle kniha **vyhrála** –
– o... o hlavu.

„Do frasa, dyť je to jenom kůň!“

Jsou ale i „jiné“ westerny – **L. E. Doctorow – Vítejte do zlých časů** – jeho první knížka. Upoutal mě už tím jménem. Ruská koncovka s w a ještě doktor – to nevymyslíte.

U WESTERNOVÝCH FILMŮ JE MOŽNÁ CHYBA, KDYŽ DO NICH KEČÁ SPOUSTA LIDÍ, PÁTÉ PŘES DEVÁTÉ, A VZNIKNE NUDNÝ SLEPENEC JAKO NAPŘ. TENKRÁT NA ZÁPADĚ – S UHRANČIVOU, SKVĚLOU MUZIKOU... TEN FILM SE SNAŽILI NACPAT

HVĚZDAMI, TAKŽE DO ROLE ZLODUCHA OBSADILI FONDU. ANI NA CHVÍLI JSEM NEVĚŘIL, ŽE TEN HAJZL JE ON. A ONA I TAHLE DONEBEVOLAJÍCÍ BLBOST JIM PROŠLA...

Rodokapsy si nemůžu vybavit, ani jeden. Vybavují se mi ty, co ilustroval Saudek... Něco jako – Hvízdavý Dan? Myslím, že sami tvůrci se při psaní a kreslení dobře bavili...

Kolem roku 900 našeho letopočtu proběhla podle **Kosmase (Kosmova kronika česká**, přeložili M. Bláhová a K. Hrdina, spol. Z. Fiala) bitva u Turska (na Turském poli).

Jak to souvisí s kovboji?

I já, už ve středních letech, jsem svedl na Tursku svou bitvu – přesněji řečeno, strašně jsem se tam pohádal na jízdárně, kam jsem chodil jezdit na menší kobylce, kterou mi půjčovali. A když jsem tam jednou dorazil, zjistil jsem, že kobylce vypálili jakési identifikační znaky na hřbet, podle nějaké stupidní vyhlášky... Zanítlo se jí to a špatně hojilo, a ona si ke mně nepřišla pro kousek chleba jako vždycky, jen se po mně tak – odvrácená – ukřivděně podívala, jako by mi říkala, ty, ty k nim taky patříš, i ty, ty lidskej hajzle, a já ti skoro už věřila...

A když mi to došlo, že se my lidi na konci 20. století chováme s veškerou technikou a elektronikou a chemií k dispozici ke koním jako gauneři a pálíme je za živa železem, už jsem řval... a snad bych se tam vztekle i serval – ale všichni u stolu jen seděli (nikdo nevytáh bouchačku) a tiše čekali, až se vyřvu a prásknu za sebou dveřma...

Edgar Wallace prý měl na knihy fabriku a tím nemyslím tiskárnu. Ale se svými pomlouvači se sázel o vysoké sázky, že týden na knihu stačí (to je pravda, ale na jakou?!), i příběh jeho života stojí za to!

Čtyři knihy od něj jsem měl rád jako kluk a nedávno jsem poslední z nich našel v antikvariátu v Kralupech.

Pod žhavým sluncem Afriky. Sanders. Bones. Bosambo (přel. B. Pačáková-Pasovská a B. Vrbová-Pavlousková).

Vtipně a napínavě vyprávěné příběhy vládního komisaře Sanderse, který má ve správě obrovský kus africké země, obývaný domorodci různých (mnohdy nepřátelských) kmenů, a k dispozici jen domorodou, byť vycvičenou policií a loď jménem Zaira vybavenou dvojicí kulometů zn. Vickers.

Kromě udržení klidu mezi původním obyvatelstvem Sandersova veliká starost byli všelijací bílí zmrdi, kteří se pro mamon domorodcům snažili prodat kromě zrcátek a korálek i pušky a kořalu.

Zabít je! Hned! Zabít ty hajzly! Říkal jsem si v duchu.

A občas se to i zaplatpánbůh stalo.

Příběhy jsou velice poučné i z dalšího hlediska, ale v dnešní době se nesmí říkat proč. (Pořád se to dá číst – trochu přeskakovat... pozn. 2002)

SANDERS BYL MÝM ADEPTEM NA NEJLEPŠÍ MUŽSKOU POSTAVU V HLAVNÍ ROLI, STEJNĚ JAKO KAPITÁN PETR BLOOD – (**RAFAEL SABATINI – ODYSSEA KAPITÁNA BLOODA**) – VYBAVUJU SI ZEJMÉNA KAPITOLU POSLEDNÍ BOJ ARABELY, KDE PO VÍTĚZNÉ BITVĚ PŘÍCHÁZÍ HRDINNÝ KAPITÁN KORKORÁN, ALE NE, KAPITÁN PETR BLOOD, TVÁŘ MÁ ŠPINAVOU ZASYCHAJÍCÍ KRVÍ A PRACHEM, ALE TOUTO ŠPÍNOU SE PRODÍRÁ SLZA, DĚLÁ MU NA TVÁŘI ČISTOU CESTIČKU... SLZA SMUTKU NAD LODÍ, S KTEROU VYBOJOVAL TOLIK VÍTĚZSTVÍ, SLZY NAD LODÍ, KTERÁ SE POTÁPÍ A JEJÍŽ JMÉNO JE STEJNĚ JAKO JMÉNO MILOVANÉ DÍVKY – ARABELA.

O tzv. osidlování Západu toho už bylo napsáno tolik, že nevím, co vybrat – ano, **Cimarron Edny Ferberové** (přel. V. Hájek) – příběhy téhle paní jsou léty a množstvím spokojených čtenářů prověřené. Ono – Jdi na západ, mladý muži, se ale v její knížce začíná trochu jinak.

Yancey chce totiž na Západ vzít i svou ženu z nóbl rodiny (snobskou až hrůza, dnes bychom řekli) s čtyřletým dítětem... Yancey Cravat, právník a novinář, ale především nadaný dobrodruh, opouští s ženou, synkem a „černým pasažérem“ – černouškem Izaiášem – „civilizovaný“ jih a míří – „na něco, co vypadalo jako jezero bláta, posázené špinavými stany a chatrnými chajdami“ – tak vypadalo na západě USA městečko Osage...

... a Sabra Venablová myslí na svůj zelený plášť s růžovým nabíráním a Yancey píše a vydává noviny. Cituje Plutarcha. A jejich malý Cim hulákal: „Jsem indián, jsem starý Bílý vlas a uá, úu a tluče do stolu lžící...“

Dvacet let poté se na území Osage našla nafta.

„Po ubohých cestách najednou jel povoz za povozem, mladí kluci jezdili s vozy s nitroglycerinem, vzadu na voze, uvázán na tyči, vlál cár z červené košile... Někdy vůz s nitroglycerinem nepřijel. Dělníci na naftovém poli ho nikdy nešli hledat...“

„Hektary půdy, která byla pečlivě obdělávána, aby vydala hubenou sklizeň, byla dána napospas naftě a zelenina hnila v zemi. Vychrtlí farmáři, jejich

sedřené ženy a ukoptěné děti přes noc pohádkově zbohatli, opustili své domy a ani nezamkli dveře. Uprostřed pekla vrtaček, lan, kouře, páry či tryskající nafty bylo vidět zchátralý dům... podobal se stařeně, která zešilela v tom blázinci okolo...“

Nebo – co já mám rád:

*„Zítřka bude vědět celý jihozápad, že se Cravat schoval za ženskou sukni.“
„Ale ty jsi se neschoval, miláčku! Pěkně jsi ho střelil do ucha!“*

A pro změnu přidám **Vzduch zdarma Sinclaira Lewise**, příběh lásky, (končí happy), a zároveň i příběh o osidlování Ameriky auty.

Tak nějak to dnešní automobilové idiotství kdysi začínalo... nadšením.

MOŽNÁ UŽ SE DNESKA NEVÍ, ODKUD TEN NÁZEV – TAK TEDY – U PUMPY, KDE JSTE DO SVÉHO AUTA DOSTALI BENZÍN, MĚLI I VZDUCH DO PNEUMATIK – TEN BYL ZDARMA...

Aniž bych to zamýšlel, Vzduch zdarma tak trochu navazuje na knihu předchozí... a mě napadá, že ačkoli všichni ti dobrodruzi a vystěhovalci, co osidlovali Ameriku, přišli do té země prakticky s holou prdelí, hned začali vytvářet ten náš tzv. klovací pořádek, snobské nespravedlivé společenstvíčko, kde jedni byli hned nadřazení jiným.

Měli jsme doma dvě krásně ilustrované **Knihy džunglí od Rudyarda Kiplinga**. Barevné ilustrace byly v nich nalepeny na kartonku...

Les, vítr, strom a vody tok, veď přízeň džungle tvůj vždy krok...

Odtud pramení, co jsem si pamatoval dřív a ještě vím až dosud od Balúa, medvěda, který Mauglího učil...

Jsmo jedné krve... Ty i já...

Knihy džunglí přeložili pro odeonský Klub čtenářů (osmdesátá léta minulého století) H. a A. Skoumalovi – nepochybuju o tom překladu ani v nejmenším, ale ta slova do paměti v dětství vrytá se ven nedostanou.

Kipling je také autorem velice slavné básně **Když...**, jakéhosi desatera pro muže... v minulém století neustále překládané a parafrázované a citované.

I náš táta měl tuhle báseň odněkud opsanou a četl nám ji.

*... když sbratřen s davem, uchováš si hrdost
a nezpyšíš, byť mluvil s tebou král,
když řekneš: „svými vteřinami všemi,
mně, čase, jak bych závodníkem byl, služ!“
– pak pán, pak vítěz na širé jsi zemi
– a co je více: pak, **synu můj, jsi muž!***

(Zná-li někdo překladatele, dejte prosím vědět na adresu nakladatelství pro doplnění do dalšího vydání – nutno uvést pramen a ověření. Děkujeme.)

A ještě si vybavuju, jak Mauglí jde do vesnice ukrást oheň, Akela, šedý vlk a vůdce smečky, Mauglího „adoptivní otec“ stárne a „syn člověka“ Mauglí mu na skále porad pomůže, protože ohně se vlci bojí..., a člověk s ním umí zacházet, ale Akela se i přes tu pomoc vydává na svůj poslední lov...

James Fenimore Cooper – Poslední mohykán (Vilímek, 1931, přel. F. Austin)

Dneska už na tom nesejde, nicméně Cooper byl zřejmě první, kdo popsal realisticky přátelství indiána s bělochem – Čingáčgúk, Mohykán a lovec Sokolí oko. Možná, třeba odtud si May vypůjčil své postavy, které ho proslavily... Nebo ne.

(Jak to vychází časově? První tři knihy o Vinnetouovi vyšly r. 1893 a to už byl Cooper mrtvý (1851).

